Лежав колись сумний чоловік і думав про невтішне, аж те, що він думав, втілилося й сказало:

— Я Галайло. Від цієї миті я твій пан, все, що я скажу, ти муситимеш виконувати, і за непослух я суворо каратиму.

— Стривай, стривай-но,— запротестував чоловік,— ти ж моє твориво, це було б надто дивно, якби я слухайся тебе, а не ти мене!

— Тарілки перевертаються,— відповіло Галайло. — Ти мене так інтенсивно помислив, що я відокремилося від тебе; крім того, в мені повно енергії, і я не дозволю, щоб ти від нині протестував проти моєї волі. Що ти мене подумав, забудь, тепер це однак не принесе жодної користі й ні трохи не змінить твоєї долі. Від цієї миті я твій пан. Я покликаний існувати, аби наказувати, і ти маєш мені коритися.

— Але ж ти навіть не ціла людина,— пробував перечити чоловік, та Галайло розсердилося й сказало:

— Так не говорять до свого пана. Це неповага до мене, яку ти одразу ж мусиш спокутувати! — і повело чоловіка на панщину, а згодом і на спорудження каналів та пірамід.

І став гарувати чоловік, проклинаючи Галайла й ту мить, коли він його помислив на свою голову. Тільки ні прокльони, ні нарікання не змінювали перебігу речей. Випав сніг і розтанув, пройшло літо й настала знову зима, а чоловік все ще виконував забаганки Галайла. І що більше він працював, намагаючися догодити своєму мучителеві, то більше Галайло нахабніло. Воно вередувало й не вдоволялося нічим, вигадуючи щораз нове.

З панщиною, може, чоловік ще впорався б, та найгірше допікало його, що він мав прислужуватися Галайлові, а Галайло ніколи не вдоволялося його послухом, вимагаючи щоразу нових запевнень і

випробувань, від яких чоловік марнів і хилився до землі, хоч Галайлові і цього виявилося замало. Щоправда спочатку випробування послуху чоловіка обмежувалося лише чищенням черевиків Галайла, яке вважало, мовляв, блиск черевиків свідчитиме про його шляхетській рід, а тим самим і про його панськість, якою всі захоплюватимуться, вшановуючи його, а цьому Галайло надавало з першого дня існування дуже великої ваги. А що в Галайлові дедалі неприхованіше проступала ница вдача, то жодні шанування не насичували його, бо Галайлова думка про себе самого зростала швидше, ніж чисельність поклонів і вияви пошани чоловіка, до обов'язків якого входило не лише колінкувати перед своїм паном, а й розважати його. Оскільки ж Галайло не знало, чим розважатися, зневажаючи все, що нагадувало про людяність, у щирім гадці, що то вада, не гідна його персони, крім того, йому ще й здавалося, ніби воно конче покликане переробити свого творця на свій кшталт, бувши переконане в своїй досконалості, то воно змушувало повзати чоловіка навкарачки й било його ложкою бо лобі, коли знесилений стражденник падав.

Так усе це й тривало, й чоловік хирів і танув. Не виключено, що колись чоловікові й пощастило б розважити Галайла і цим бодай трохи полегшити митарства, якби не те, що Галайло ні на чому довго не спроможне було зосередитися. Його вічно мордувала підозра, а що, коли попри всі вияви пошани, чоловік його не досить шанує, а в душі, бува, ще й зневажає? І тому невдовзі всі розваги набридли Галайлові. Воно стало нудитися, штукарства, що їх виконував для нього чоловік, почали здаватися йому мізерними розвагами, і коли однієї днини нудьга виповнила Галайла по вінця, не лишивши в ньому нічого іншого, воно зажадало, щоб чоловік убив для його задоволення людину.

— Ти не підскакуй так і не жахайся,— сказало Галайло,— хоч ти мене від самого початку й не любиш, утруднюючи мені цим існування, однак я далеко ліпший, ніж це тобі завдяки розумовій обмеженості здається. Зваж: я думаю про тебе! Я навіть піклуюся, щоб тебе не мучило сумління. Ти мав би оцінити, наскільки я тобі улегшую виконання моєї волі. Напевне ніхто інший не завдав би собі стільки клопоту, тільки ти, видно, з природи

невдячний, і я лише караюся з тобою. Я тебе не змушуватиму вбивати ні приятеля, ні знайомих, які тішать твоє серце, хоч, правду казавши, твої приятелі й знайомі не варті й доброї згадки, це тільки ти не бачиш їхніх вад, але то вже твоя справа. Дійсно, ти мав би належно оцінити мою шляхетність супроти тебе й подякувати мені, бож я кажу лише вбити людину, яку ти ненавидиш, потвору, що тобі кожного дня спускає кров, того наглядача з ріденькими молочними зубами, який задля власної втіхи, виключно аби відчути свою міць, періщить тебе нагаєм, коли ти працюєш на споруджуванні пірамід або прокладаєш канали, які однак пустеля заносить піском. Зрештою, ти й сам знаєш, що той наглядач здіймає з твоєї шкіри криваві паси не тому, що ти не встигаєш підіймати-каменюки, з чим ти, на диво, даєш собі раду, хоч ти нібито й не дуже сильний, а тому, що він просто народився з чорною душею. Я знаю, як ти потерпаєш і не раз клянеш його, і тому вбити цю потвору тобі не буде важко, а я вже допоможу тобі, щоб ніхто й не здагадався, що то ти спричинився до його смерті. Тебе ніхто не переслідуватиме, все це я беру на себе, я навіть допоможу заховати трупа так, щоб ніхто ніколи його не знайшов. Отож іди й убий. Тоді я тебе підніму на один щабель вище до себе. Іди. Я чекаю.

І зажурився чоловік, бо не домувало в його душі вбивства, хоч і мучили його підлі й ниці створіння. Тяжко зажурився він, глянув на Галайла, яке все ще стояло, чекаючи, коли він вирішить убивати, згадав свою долю, зідхнув, ще раз тяжко зідхнув, пригадавши наглядача, який йому з дня на день нагаєм розпанахував шкіру на спині, намагаючися ще й бити так, аби по змозі вирвати чоловікові око, де віддзеркалювалася підганяйлова ницість,— зідхнув чоловік і пробачив наглядачеві.

І тієї ж миті, як чоловік пробачив своєму катюзі, подумавши світле й невиразне, те, що він подумав, втілилилося круглим перед ним і сказало:

— Ось я. Я те, що ти подумав. Я не маю імені, бо все добре безіменне, це тільки зло спішить оздобити себе ім'ям, щоб його помітили.

Щоправда, я круглий і не маю талії, як її мають усі, що призначені на геройство, та це не велике лихо, оскільки я досконалий. Звісно, така досконалість трохи смішна, зрештою ти й сам знаєш, що все велике завжди трохи смішне, на те воно й велике, однак попри все я — досконалий, і то настільки досконалий, що тут нічого не вдієш, хоча чинити добро по-справжньому заважає бути надто

досконалим. Тільки це вже дрібниця, якій легко зарадити. Справа в тому, що я люблю їсти солодке, особливо тістечка, а це одразу ж робить мене менш досконалим. Отож, біжи, принеси тістечко, якщо тобі бракує грошей на якесь порядне, можеш навіть прихопити будь-яку солодку перепічку, чи, якби й цього не трапилося, шматочок хліба , вкачаний у цукор. Я не вибагливий, усе, що ти принесеш, буде гаразд, і я приборкаю тобі Галайла.

Та ж Галайло стоїть поруч і все чує! — вигукнув чоловік. — Тікай, бо він і тебе закріпачить, а я сумуватиму, якщо ти через мене загинеш Адже він стоїть і чекає, щоб я зважився на вбивство.

— Не бійся,— заспокоїв чоловіка круглячок,— Галайло слухає тільки сам себе, у нього самі замикаються вуха на все те, що йому здається нижче його рівня. А ми з тобою в його очах на таких низинах, що він вважає образою своєї гідності прислухатися до нашої балаканини. Біжи й принеси тістечко.

Чоловік дуже втішився, почувши мову кругленького, і, ледве він встиг повернутися із тістечком, як кругленький, проковтнувши солодке, підкотився до Галайла.

— Галайло,— мовив кругленький,— я з'їв тістечко, щоб ти спромігся мене почути. Я знав: ти нікчемний тільки тому, що тебе нема. Порожнеча завжди мститься на існуючому, яке відмінне від неї, зраджуючи себе цим. Я вимовив слово, що має сто рук і сто ніг, і тобі нічим захиститися. Чуєш? Бачиш? Щезай!

І тоді чоловік побачив, як Галайло ляпнулося додолу ропухою й розвіялося туманом, який розтанув, ще заки на ньому встигло затриматися око. Чоловік був такий вражений, що забув про свого визволителя, а коли нарешті глянув, де ж рятівник, щоб подякувати і запросити його на обід, то переконався, що ніде нікого: кругленький щез разом із Галайлом, і тоді щойно чоловік збагнув: добро не чекає на подяку.

А коли цей здогад перетворився на цілковиту певність, чоловік після довгого часу уперше усміхнувся і, випроставшись на весь зріст, заспівав пісеньку, від якої одразу ж почали лускатися бруньки, заповідаючи весну.